

Bij het heultje

J. VIJVERBERG.

Ja, het heultje, dat onder de oude Schouwse dijk door, het teveel aan water van de polder Noordgouwe in de polderleiding van het veel grotere waterschap Schouwen wierp, welke leiding het surplus aan water van de buurman via het stoomgemaal van Schouwen meevoerde naar zee, hier de Ooster Schelde. Er naast, een kleine meter hoger, lag nog de oude stenen tunnel van de voormalige duiker, die na verlaging van het polderpeil in 1914 overbodig werd. Deze en de werkzame duiker werden bij de herstelwerkzaamheden na de februarivloed 1953 gedicht en het polderwater van Noordgouwe kreeg een uitlozing elders. Met deze afsluiting werd helaas voor mij een tijdperk afgesloten van veel genotvolle uren, uren doorgebracht in het gretig gadeslaan van het rijke, beweeglijke vogelgedoe, dat zich afspeelde in en om de kleine, ondiepe waterkom, door het neerplassende water in de loop van vele jaren gevormd, en langs het kronkelende geultje vandaar naar de wijde plas, het weel of wiel.

Uiteraard zijn het mijn herinneringen aan wat het heultje mij te zien gaf, die ik hier neerschrijven zal, herinneringen, zó levendig, alsof ik het beleefde weer vóór me zie, opnieuw beleef. Ik zie weer de rist van vogels aan het water eigen: Kievit, Tureluur, Witgatje, Bosruiter, Bontbek, in de trektijd versterkt met Oeverloper, strandlopers in soorten, Zwarte- en Groenpootruiters, soms zelfs de Steenloper, om en bij het heultje onder veel drukte en laweit zijn vertier en voedsel zoeken. Maar ook Witte en Gele kwikstaart, Veldleeuwrik, Graspieper en Geelgors laten zich

niet onbetuigd. Soms komen een paar kleurige Bergeenden uit de wijde plas er een kijkje nemen.

Welk een tantaluskwelling het me ook is, ik zie vooralsnog geen mogelijkheid, dat grut, aan geen plaats gebonden, te fotograferen. Bij de minste schuwheid immers voor het cameragedoe hebben ze niets minder dan de hele breeëveertien vóór zich.

Dan vind ik op een morgen in juni, op armlengte afstand van het heultje, hoog in de graskant, zowaar het nestje van een Graspieper, waarin... een jonge Koekoek! Stel je voor! Die moet dan toch op de gevoelige plaat, met de Graspieper er bij. Ik heb nu een punt, waar dit vogeltje komen móet: bij het nest, met voer voor de nimmer verzadigde slokop. Alzo, de camera opgesteld — afstand kleine meter — de tent enkele passen ver neergeplant en dan zit ik, de contactknop van het snoer van mijn inmiddels geknutseld elektrisch werkend sluitapparaat bij de hand, op de wacht. Niet lang, want de voederdrang van het bedrogen Piepertje is te sterk. Binnen weinige minuten is de opname een feit (fig. 1). Andere volgen. 't Is wel merkwaardig, dat op Schouwen-Duiveland van de honderd jonge Koekoeken er negenenegentig een graspieperpaartje tot pleegouders hebben. In een halve eeuw tijds trof ik er één aan in het nest van de Geelgors, één in dat van de Kleine karekiet en één in dat van de Gele kwikstaart.

Maar goed, het succes met het graspieperjonge-koekoeksgeval wordt weldra door andere gevolgd. Ik ben kortgeleden be-

1

2

5

3

4

6

Fig. 1. *Graspieper met koekoeksjong.*

Fig. 2. *Ijsvogel.*

Fig. 3. *Kievit.*

Fig. 4. *Tureluur.*

Fig. 5. *Zwarte ruit.*

Fig. 6. *Bergeenden.*

gonnen met een nieuw experiment: het fotograferen van vogels op hun trippelpas langs de waterkant. Niet hier, maar elders, waar de kans zich aan me opdrong en mijn eerste poging al dadelijk slaagde. Vanzelfsprekend dus, dat de camera nu ook bij het heultje verschijnen zal. Als ik dan, op enige afstand staande, me bezin op de mogelijkheden, ploft daar opeens op de dorpel van de loze duiker, een schitterend groene vogel neer: de IJsvogel! Pronkjuweel! Ik ben stom van verbazing en verrukking. Ik heb hem hier nog nooit gezien. 't Is nu tweede helft van augustus. In latere jaren zal ik hem — voor Schouwen trekvogel — geregeld om deze tijd hier ontmoeten.

Intussen staat mijn juweel nog op zijn dorpel. Dan, plots, op het muurtje boven de „waterval”, vanwaar hij zijn duik neemt en in no-time terugkomt met een visje in de snavel. Enige bewegingen, kop achterover, en de vis is binnen. De volgende dag herhaalt zich een en ander: neerkomen op de dorpel, vandaar op het muurtje. Ik weet nu de plaats, waar de groenrok bij zijn komst zich neerzet. Op dat punt staat de derde dag de lens van de camera ingesteld, ik plaats de tent een tiental passen ver weg, want zóveel weet ik wel van de IJsvogel, dat hij zeer schuw is. Als hij dan na een paar uren verschijnt, gebeurt het ongelooflijke, stort hij zich... boven op de gecamoufleerde camera! Op de camera zowaar! Kijk, dat is nu weer te veel van het goede! Schuw voor de mens dus, onaandoenlijk voor de levenloze dingen. Dan... op de dorpel! Zit doodstil! Een druk op de knop en de IJsvogel staat op de plaat (fig. 2). Op de dorpel! Neen, niet in het galmgat van een hoge toren, zoals een ter plaatse niet bekende vogelvriend bij het zien van de foto zich verbaasd afvroeg... Dààr komt geen IJsvogel!

Deze eerste opname wordt door vele andere gevolgd: òp de dorpel, op het muurtje, op kris-kras om de waterkom heen geplaatste paaltjes, met vis in de snavel en zonder, dit jaar en volgende jaren. Altijd weer nieuw en interessant!

Maar nu moet ook de jacht op het plevieren- en strandloperdom bij het heultje ingezet. Op dubbele armlengte van de waterkant wordt de camera, gecamoufleerd met alles en nog wat, geplaatst op een stoepje stenen, of graszoden, een kleine voet hoog. Niet op een driepoot, die lijkt me voor een vogel een griezelig ding. De tent vindt een geschikte plaats op het grasveld langs de hoge oever. En dan wacht ik maar weer. Wie zal nummer één zijn? Dat is zowaar de voorzichtige, achterdochtige Kievit (fig. 3), gevolgd door de Tureluur (fig. 4) en dan volgen morgen en overmorgen en volgende jaren zowat alle vogels, die zich blijvend of tijdelijk bij het heultje ophouden. Ook loopt er af en toe

Fig.7. *Gauwe klauwier, mannetje.*

nog eens een meevallertje doorheen!

Zo zie ik zeker jaar, eerste helft van mei een stelletje Zwarte ruiters in de plas, die naar de broedplaatsen in 't noorden op weg zijn. Er zijn er bij, die al met hun volkomen mooi zwarte zomerkleed pronken. Een goede foto van zo'n exemplaar zou een ongedacht succes zijn, eigenlijk zeldzaam. Om van te watertanden. Wel, ik zal ze te lijf gaan met mijn „kanon“, een zelfgeprutst, meer dan een meter lange camera, omdat ik ze voor mijn andere lenzen niet dichtbij genoeg kan krijgen. Op mijn kanon staat een lens $F = \pm 100$ cm, de voorste helft van een ouderwetse portretlens. Die heeft heel weinig dieptescherpte, zodat ik flink diafragmeren moet. Instellen op mijn doel van 10 tot 20 meter ver is een uiterst precies werkje. Het vogelbeeldje kan niet anders dan heel klein zijn, moet voor publiciteit een flinke vergroting toelaten, dus uiterst scherp zijn. Onder de vele opnamen van de inderdaad zwarte ruiter mag er dan één zijn, die aan de strengste eisen voldoet. De reproductie gaat hiernaast (fig. 5). Nog een tweetal „verre“ Bergeenden worden met het kanon bestookt (fig. 6), waarna dit weer voor een tijdje opgeborgen wordt.

Dan komt een volgend jaar, in de maand juni een schooljongen me vertellen, dat er bij het heultje geregeld zo'n mooie vogel zit, altijd op eenzelfde paaltje. Een pracht van een vogel: kop en onderzijde lichtgrijs, door het oog een brede, diepzwarte streep, rug en zijden kastanje-roodbruin, de lange staart zwart, met wit er in.

Na vier uur regelrecht naar 't heultje. Op

een afstand zie ik de paal. Hij zit er op! De Grauwe klauwier. Het mannetje. Prachtig gekleurde vogel! Het wijfje is, oppervlakkig beschouwd, zwart-gauw van kleur.

Maar, vraag ik me af, hoe komt de klauwier hier bij het heultje? Wat zoekt hij hier? Zijn biotoop hier op Schouwen — buiten de duinstreek — ligt langs de binnendijken met meidoornstruiken langs de begeleidende sloten. De meidoornstruiken behoren er noodzakelijk bij. Deze klauwier immers heeft de hebbelijkheid, gevangen insecten op doornen te spietsen. In groepjes van precies negen, zegt mijn vriend de schaapherder. Inderdaad heet deze klauwier in de vogelboeken ook negendoder. Dit tussen haakjes. Ik kijk nog steeds naar de paal met de klauwier. Op eens schiet hij omlaag, op een ruggetje naast de waterkom van stijf geworden modder, komt op zijn wachtpost terug met een dikke mestkever in zijn snavel. Dan gaat het in ijlt tempo naar een groep meidoornstruiken, een kilometer ver, waar allicht het broedende wijfje hem en de gehoopte versnapering wacht. Tien minuten later is hij weer terug. Weer op de paal! Tot hij weer een kever grijpt. Ik begrijp nu, dat het ruggetje zwarte aarde zijn „voorraadschuur“ is. Als hij weer komt, vindt hij de camera op zijn weg. Hij maalt er niet om, zit. Ik passeer hem op vier passen afstand. Hij blijft rustig zitten. Ik wandel wat heen en weer, de contactknop in de hand. Als hij wéér komt, klikt de sluiters (fig. 7). Niet de minste notitie! Zo'n makke vogel is voor de vogelfotograaf wel een unicum!